Vol. 25 No 56 (2026)

Article

Psychological stability of military personnel and certain factors influencing it

Purevsuren Gendensuren[1*], Gantsetseg Davaadorj[2]
General Military Studies Department,
Mongolian National Defense University, Ulaanbaatar, Mongolia

DOI: https://doi.org/10.65902/tsats.2026.02.007

ARTICLE INFO:
RECEIVED: 03 March 2026
ACCEPTED: 29 April 2026
PUBLISHED: 02 June 2026

LICENSE:
Creative Commons CC-BY 4.0

COPYRIGHT:
© 2026. The author(s)
This publication is an open-access article.

CORRESPONDING AUTHOR:
*Purevsuren Gendensuren

KEYWORDS:
Military service, psychological stability, psychological trauma, adaptation and adjustment, psychological immunity.

Abstract:

The rapid development of information technology-based science has been observed in recent years to negatively affect the psychological stability of military personnel, thereby diminishing the quality of military service training, morale, and interpersonal conduct.

For military personnel to honorably fulfill their legally mandated duty of defending the independence and security of the state, it is of paramount importance that their psychological stability be ensured.

Conditions for ensuring the psychological stability of military personnel will be created by implementing measures to guarantee that stability, by intensifying training and research activities in the field of psychological support, and by enhancing the professional competence of unit psychologists and cultural-educational officers.

Introduction

In the present era, in which science is advancing at an extraordinary pace alongside a new age of information and technology, and in which achievements and advances in military science, technology, and innovation are progressing to a new level, the loss of psychological stability among the personnel and military servicemembers of the Armed Forces creates difficulties in the command and organization of military service within the unit or organization, while also placing considerable demands on the professional competence of military psychologists and cultural-educational instructors.

The daily activities of military personnel, the scheduled duties to be carried out in military service, regulations, rules, and norms differ considerably from the characteristics of other civilian occupations. Military service is the most important sector, conducting diverse activities such as defending the security of the homeland; providing assistance and support in the country's development and construction;

assisting with its own capabilities when natural or human-caused disasters occur; promoting and making known the strength and greatness of the Mongolian military to the people; strengthening civil-military relations; and enhancing and promoting the country's reputation on the world stage.

For military personnel to carry out daily training and exercises in military service and to honorably fulfill their obligations to the state—obligations undertaken to defend the country's independence and security—psychological stability is of the utmost importance. It is therefore necessary to identify certain factors that negatively affect the psychology of military personnel, to implement measures to ensure their psychological stability, and ultimately to reduce the adverse consequences arising from the loss of psychological stability, while also fostering stable conditions with respect to their academic performance, discipline, military service preparedness, and psychological state.

Research on psychological stability in Mongolia has increased in recent years, but it remains at a relatively nascent stage compared to international levels. Research on psychological stability has been developing vigorously, shifting from the traditional psychological approach, which focused on pathological characteristics and deficiencies in human beings, toward positive psychology, which studies human strengths and potential resources.

Psychological stability refers to the ability of an individual to successfully overcome adversities such as life difficulties, stress, and psychological trauma; to return to a normal state without experiencing psychological decline; and to grow and develop further. This is not a concept of being entirely unaffected by hardship, but rather a process of confronting difficulties and adapting to them. Psychological stability is defined as the capacity to rapidly return to a normal state following adversity and psychological trauma, and to continue growing and developing thereafter (Masten, 2014).

Psychological stability may be described as a critical form of psychological immunity that protects individuals from the trials and hardships of life. A synthesis of international research findings continues to demonstrate that psychological stability is a dynamic process that can be developed within the spheres of the individual, family, and society, rather than being primarily an innate trait.

A. Masten described psychological stability as ordinary magic—not an exceptional or innate talent, but rather the outcome of basic adaptive capacities available to all human beings [1]. The development of psychological stability has been expressed in four stages as follows:

1. Examining the psychology of the individual in relation to psychological stability, and identifying its characteristics *(Definition)*.
2. Studying the interaction between risk and protective factors *(Understanding the Process)*.
3. Developing programs to cultivate and support psychological stability *(Development)*.

4. Studying the interrelationships among multiple systems such as neurobiology, genetics, and the surrounding environment *(Integration)*.

The greater the duration of training courses, transfers, and peacekeeping operations affecting the families of military personnel, the more negatively these factors impact the psychological well-being of the family and children. However, protective factors—such as good parental care, family relationships, and a positive and warm atmosphere within the working collective—have been shown to substantially reduce these negative effects [2]. Accordingly, the factors determining psychological stability have been considered at the following three levels:

1. Individual factors:
   - Self-esteem;
   - Optimism and hope;
   - Problem-solving ability;
   - The ability to manage and regulate emotions.
2. Family factors:
   - Stable, strong bonds established with parents or guardians;
   - Family support and a warm family atmosphere;
   - Stable and wise upbringing.
3. Social and collective factors:
   - Social support received from friends and teachers;
   - A positive environment at school or the workplace;
   - Social engagement and participation, and so forth.

The psychological stability of military personnel refers to the psychologically stable condition of military servicemembers and their collective, formed within the unit as a result of systematic activities in psychological work, psychological preparation, and psychological support directed at overcoming changes in social life and any difficulties and hardships related to military service and daily living. It denotes the psychological preparedness of military personnel to deeply internalize their service duties and objectives and to be ready to execute assigned orders and tasks under any circumstances [3]. In military service, psychological stability is determined by the following factors, among others:

- Maintaining unwavering confidence in executing military and combat duties without deviation or alteration;
- Confidence in the serviceability of weapons, equipment, material of fire, and armaments;
- Full provision of daily necessities, including sleep, food, and clothing;
- The principle of command and subordination, mutual respect, and the expression of moral conduct;
- Confidence in the activities of leadership and the collective, and so forth.

The fact that military personnel deeply understand their fundamental duties in military service, master weapons, equipment, and material of fire at a professional level, and are satisfied with their daily provision as well as with their leadership and collective

constitutes the primary indicator of psychological stability for those servicemembers. The fact that, having sworn a soldier's oath to the homeland and people, one must fulfill the responsible duty of defending the independence and vital interests of the state is a matter that demands psychological stability and inner fortitude from the individual, and it is an already established matter that this affects the psychology of the respective military servicemembers.

It has continued to be observed in the science of military psychology that well-organized psychological support and a high level of psychological preparedness among personnel play an extremely important role during the course of daily military service and during the execution of combat and special duties.

In organizing the psychological preparation and psychological support of military personnel, there is a common basis at the squad, room, section, platoon, company, and brigade levels; however, it is necessary to approach the matter differentially, taking into account the capabilities of personnel, armaments, and equipment. Furthermore, it is necessary to consider assessments and information regarding the socio-psychological state of personnel, their skills, the atmosphere of the collective, their attitude toward and trust in commanders, and the extent to which psychological preparation has been ensured. This assessment and information has the advantage of encompassing the level of combat training and psychological preparedness of the self and the collective, information regarding internal relations within the collective and regarding commanders, the state of military service and discipline, how social issues have been resolved, the state of religious belief, the level of general and military knowledge and education, and the age and gender differences of personnel.

The psychological stability of military personnel depends considerably on the situation at the relevant moment and the alignment with the duties to be resolved, the understanding of the duties to be performed, the provision and development of personnel, combat weapons, and equipment, the professional competence and level of training and preparation of military personnel, physical endurance and toughness, discipline, and organization.

The issue of psychological preparation and psychological support for military personnel has been raised acutely, and psychological support has found its reflection in combat regulations, similarly to other forms of support; moreover, the issue of organizing psychological stability, psychological preparation, and psychological support is justifiably regarded as one of the indispensable and pressing issues of contemporary combat operations. Military service is a distinctly demanding environment characterized by constant readiness, strict discipline, the psychological pressure of combat operations, and various stress-inducing factors such as separation from family. Psychological stability plays a decisive role in successfully overcoming these challenges, effectively fulfilling one's duties, and protecting one's mental health.

The psychological stability of military personnel can be studied and identified from a psychological perspective, and the most important issue thereafter is how to provide psychological support and assistance. In other words:

- Studying the daily activities of military personnel and their attitudes toward service using observational and survey methods;
- Maintaining contact and cooperation with the families of military personnel and identifying certain issues that confront them;
- Observing and determining, in the course of training and exercises, the degree to which military personnel differ from others in terms of military service, mental health, and physical condition;
- Taking into account the psychological characteristics, beliefs, and personal values of military personnel, conducting psychological assessment on that basis, and selecting appropriate psychological research methods to determine the psychological stability of military personnel.

Psychological stability is the quality of mental functioning and a certain level of working capacity at a given moment in time. Psychological stability can be defined in various ways, including:

- Active and inactive states of a person;
- Alertness and liveliness of character;
- Fatigue and loss of interest;
- Elevated mood and cheerfulness;
- Indifferent and cold attitude;
- States of conviction and confidence [4].

The psychological stability of military personnel manifests at varying levels depending on the mental processes and psychological characteristics of the individual, the physical characteristics of the human body, and how stimuli and influences from the external world at a given moment affect the mood, attitude, and behavior of the person in question. For example, the psychological state of a person is constantly subject to a certain degree of change depending on weather conditions. Calm and settled conditions bring a person into an energetic and stable state of mind, whereas unfavorable weather conditions likewise negatively affect people's psychology. From these observations, it can be seen that human psychology is always subject to change and fluctuation in response to minor things.

Psychological stability manifests through a person's facial expressions, breathing, speech, gait, and bodily movements. It is classified as follows:

1. Inactive and active states;
2. Creative and imitative;
3. Partial and general, and so forth.

The loss of psychological stability among military personnel creates conditions for the following adverse consequences, including:

- Aversion to military service;
- Falling into a state of emotional crisis;
- Setting a negative example for the collective;
- Attempting to desert or flee;
- Committing military offenses;

- Engaging in interpersonal conflicts, and so forth.

It is therefore necessary to ensure the psychological stability of military personnel—from the rank-and-file soldier to squads, sections, and platoons within the respective unit—on a common basis, while also ensuring the psychological preparation and psychological stability of servicemembers by fully taking into account the psychological characteristics of each individual, the nature and differentiation of their duties, and all relevant aspects. Furthermore, the fundamental objective of work aimed at ensuring the morale and psychological stability of personnel is to prepare their thinking, consciousness, and reasoning to lead themselves and their collective in fulfilling assigned duties both in peacetime and in combat; to impart through example the habits and skills required; to train personnel to adapt to any situation; and to instruct them in ways to overcome psychological instability.

The content of work aimed at ensuring morale and psychological stability arises from the specific characteristics of modern warfare and the genuine psychological needs of the military collective and each individual. It is defined by a wide range of issues directed at cultivating, within their perceptions, thinking, imagination, sensations, character, and memory, the history and culture of the homeland and people, traditions of national customs, patriotism, and consciousness; at promoting state laws and legislation, the military oath and regulations, and the policies of social and Armed Forces reform—linking cultural and educational work with the broad issues of military training, intellectual, and physical development—and at developing in individuals the moral and psychological qualities of valor and courage, decisiveness, industrious combat readiness, inner fortitude, and readiness to consciously sacrifice oneself for the homeland when necessary.

Conclusion

It is the joint responsibility of psychologists, cultural-educational instructors, branch officers, and non-commissioned officers working within the respective military unit or organization to study the psychological stability of military personnel and, through professional psychological support and cultural-educational work, to ensure that their psychological state remains consistently stable.

- Military personnel must possess the psychological preparedness to deeply internalize their duties and objectives and to be ready to execute assigned orders and tasks under any circumstances;
- Psychological work and cultural-educational work consistent with the needs and requirements of military personnel must be conducted in accordance with a special plan;
- The initiative and enthusiasm of personnel must be mobilized in support of achieving the goals and objectives of the unit and organization; new proposals and initiatives must be supported, and the internal forces and resources necessary to implement them must be organized and mobilized.

- Conditions must be created to exert a tangible positive influence on improving the quality and effectiveness of military training, to transform the thinking and consciousness of personnel, and to raise the level of their knowledge and education;
- Conditions must be created to ensure the integration of training and cultural-educational work, to cultivate positive physical and psychological qualities in military personnel, and to spend leisure and free time appropriately and productively; the social relations within the collective must be regulated, and work to protect the moral and mental health of military personnel must be carried out in accordance with the main guidelines and plans.

When military personnel are psychologically stable, their attitude toward service, the effectiveness and quality of their work performance, academic achievement, and discipline are positively affected. Therefore, for the psychological stability of military personnel to be ensured, it is of significant importance that professional psychologists and cultural-educational instructors in military units and organizations perform their duties in accordance with scientifically grounded, specifically approved regulations, procedures, and instructions.

References:

[1] Myagmarzhav G., Enkhtaivan S. Practical issues of military psychology. UB, "Od svit" LLC 2009.
[2] Enkhtaivan S., Bayanjav D. Military psychology. -UB., "Defense University Printing House," 2009. 124p., vol. 77, ISBN 978-99929-922-9-8.
[3] Tuya B., Urantsetseg L. Psychology.-UB., "Zhikom press" LLC 2002. vol. 82, ISBN 99929-5-640-2;
[4] Castro, C. A., & Adler, A. B. (2011). The evolution of military psychology. In The Oxford Handbook of Military Psychology. Oxford University Press.
[5] Adler, A. B., & Castro, C. A. (2013). The Wiley-Blackwell handbook of military psychology. John Wiley & Sons.
[6] Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). Depression and Anxiety, 18(2), 76-82. https://doi.org/10.1002/da.10113

Vol. 25 No 56 (2026) **Article**

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал түүнд нөлөөлж буй зарим хүчин зүйл

Гэндэнсүрэнгийн Пүрэвсүрэн[1*], Даваадоржийн Ганцэцэг[2]
Цэргийн нэгдсэн сургууль
Үндэсний Батлан Хамгаалахын Их Сургууль, Монгол Улс

Хураангуй. *Мэдээллийн технологид суурилсан шинжлэх ухааны хурдацтай хөгжил нь цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдалд сөргөөр нөлөөлж цэргийн албаны сургалт бэлтгэл, ёс суртахууны, харилцаа хандлагыг бууруулж байгаа нь сүүлийн жилүүдэд ихээхэн ажиглагдаж байна.*

Улс орны тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлыг сахин хамгаалах хуулиар хүлээсэн үүргээ нэр төртэй биелүүлэхэд цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал хангагдсан байх нь туйлын чухал юм.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, цаашлаад сэтгэл зүйн хангалтын чиглэлээр сургалт судалгааны ажлыг эрчимжүүлж, ангийн сэтгэл зүйч, соёл хүмүүжлийн офицеруудын мэргэжлийн ур чадварыг нэмэгдүүлснээр тэдний сэтгэл зүйн тогтвортой байдал хангагдах нөхцөл бүрдэнэ.

Түлхүүр үг. *Цэргийн алба, сэтгэл зүйн тогтвортой байдал, сэтгэл зүйн гэмтэл, сэтгэлийн тэнхээ, дасан зохицохуй, сэтгэлийн дархлаа, сэтгэл зүйн бэлтгэл, сэтгэл зүйн хангалт.*

Оршил

Орчин үед шинжлэх ухаан асар хурдацтай хөгжиж мэдээлэл, технологийн шинэ эринтэй зэрэгцэн цэргийн шинжлэх ухааны техник, технологийн ололт амжилт, дэвшилтэд шинэ шатанд хөгжиж байгаа өнөө үед Зэвсэгт хүчний бие бүрэлдэхүүн цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал алдагдах нь тухайн анги байгууллагад цэргийн албыг удирдан зохион байгуулахад хүндрэл учруулдагаас гадна цэргийн сэтгэл зүйч, соёл хүмүүжлийн зааварлагч нараас мэргэжлийн ур чадварыг ихээхэн шаарддаг.

Цэргийн алба хаагчдын өдөр тутмын үйл ажиллагаа, цэргийн албанд хийж гүйцэтгэх хуваарьт ажил, дүрэм журам, хэм хэмжээ зэрэг нь бусад иргэний ажил мэргэжлийн онцлогоос нилээд ялгаатай. Цэргийн алба нь улс эх орныхоо аюулгүй байдлыг батлан хамгаалах, улс эх орныхоо бүтээн байгуулалтанд тусламж дэмжлэг үзүүлэх, байгалийн болон хүний хүчин зүйлээс үүдэлтэй гамшиг тохиолдоход өөрсдийн хүч бололцоогоор дэмжин туслах, Монгол цэргийн сүр хүч, гайхамшгийг ард түмэндээ сурталчилан таниулах, иргэн цэргийн харилцааг бэхжүүлэх, дэлхийн давцанд улс эх орныхоо нэр хүндийг өргөх, сурталчилах гэх мэт олон төрлийн үйл ажиллагаа явуулдаг хамгийн чухал салбар.

Улс орны тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлыг батлан хамгаалах үүрэг хүлээж, цэргийн албаны өдөр тутмын бэлтгэл, дадлага сургуулилт хийж, улс орныхоо өмнө хүлээсэн үүргээ нэр төртэй биелүүлэхэд цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүй тогтвортой байх нь хамгийн чухал. Иймд цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйд сөргөөр нөлөөлж буй зарим хүчин зүйлийг илрүүлэх цаашлаад цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, улмаар сэтгэл зүйн тогтвортой байдал алдагдсанаас үүсэх сөрөг үр дагваруудыг бууруулах төдийгүй тэдний сурлага сахилга, цэргийн албаны бэлтгэл, сэтгэл зүйн хувьд тогтвортой байдлыг бий болгоход оршино.

Үндсэн хэсэг

Манай улсад сэтгэл зүйн тогтвортой байдлын талаарх судалгаа сүүлийн жилүүдэд ихсэж байгаа ч олон улсын түвшинтэй харьцуулахад харьцангуй шинэ үе шатандаа явж байна. Сэтгэл зүйн тогтвортой байдлын судалгаа нь анх хүний эмгэг төрхт шинж, дутагдалтай талд төвлөрдөг сэтгэл судлалын уламжлалт хандлагаас, өнөө үед хүний давуу тал, нөөц боломжийг судлах позитив сэтгэл судлалын хүрээнд эрчимтэй хөгжиж байна.

Сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь хувь хүний ажил амьдралын бэрхшээл, дарамт, сэтгэл зүйн гэмтэл зэрэг сөрөг нөхцөл байдалтай тулгарах үедээ түүнийг амжилттай даван туулах, сэтгэл зүйн хувьд уналтад оролгүйгээр хэвийн байдалдаа эргэн орох, цаашлаад өсөж хөгжих чадварыг хэлнэ. Энэ нь бэрхшээлийг огт мэдрэхгүй байх тухай ойлголт биш, харин бэрхшээлийн өөдөөс сөрөн зогсож, түүнд дасан зохицох үйл явц юм. Сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь бэрхшээл, сэтгэл зүйн гэмтлийн дараа хэвийн байдалдаа хурдан эргэн орох, цаашлаад өсөн хөгжих чадвар гэж тодорхойлогддог (Masten, 2014).

Сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь хувь хүнийг амьдралын сорилт бэрхшээлээс хамгаалдаг чухал сэтгэлийн дархлаа хэмээн хэлж болно. Олон улсын судалгааны дүнгээс нэгтгэн үзэхэд сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь хүний төрөлхийн шинж чанараас илүүтэйгээр хувь хүн, гэр бүл, нийгмийн хүрээнд хөгжүүлж болох динамик үйл явц болохыг нотлогдсоор байна.

Э.Мастен сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг ид шид хэмээн тодорхойлсон бөгөөд ямар нэг онцгой, төрмөл авьяас биш, харин хүн бүрт байх боломжтой, суурь дасан зохицох чадварын үр дүн хэмээн үзжээ[1]. Мөн сэтгэл зүйн тогтвортой байдлын талаарх хөгжлийг судалгааны явцдаа дөрвөн үе шатаар илэрхийлсэн байна.

1. Сэтгэл зүйн тогтвортой байдалд хувь хүний сэтгэл зүйг авч үзэх бөгөөд түүний шинж чанарыг олох /Тодорхойлох/.

2. Эрсдэл ба хамгаалах хүчин зүйлийн харилцан үйлчлэлийг судлах /Үйл явцыг ойлгох/.

[1] Castro, C. A., & Adler, A. B. (2011). The evolution of military psychology. In The Oxford Handbook of Military Psychology. Oxford University Press.

3. Сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хэрхэн төлөвшүүлэх, туслан дэмжих хөтөлбөр боловсруулах /Хөгжүүлэх/.

4. Нейробиологи, генетик, хүрээлэн буй орчин зэрэг олон системийн харилцан хамаарлыг судлах /Интеграцчлах/.

Харин сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг тодорхойлогч хүчин зүйлийг судалгааны үр дүнд тулгуурлан дараах гурван түвшинд авч үзсэн байна.

1. Хувь хүний хүчин зүйл:
- Өөрийгөө үнэлэх үнэлэмж;
- Өөдрөг үзэл, итгэл найдвар;
- Асуудал шийдвэрлэх чадвар;
- Сэтгэл хөдлөлөө удирдах, зохицуулах чадвар.
2. Гэр бүлийн хүчин зүйл:
- Эцэг эх, асран хамгаалагчтай тогтоосон бат бэх харилцаа холбоо;
- Гэр бүлийн дэмжлэг, халуун дулаан уур амьсгал;
- Тогтвортой, ухаалаг хүмүүжил.
3. Нийгэм, хамт олны хүчин зүйл:
- Найз нөхөд, багш нараас авах нийгмийн дэмжлэг;
- Сургууль, ажлын газрын эерэг орчин;
- Нийгмийн идэвх, оролцоо гэх мэт.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь нийгмийн амьдарлын хувьсал өөрчлөлт цэргийн албаны болон ахуйн хэрэглээний аливаа хүндрэл бэрхшээлийг даван туулахад чиглэгдсэн сэтгэл зүйн ажил, сэтгэл зүйн бэлтгэл, сэтгэл зүйн хангалтын системтэй үйл ажиллагааны үр дүнд анги салбарт бүрэлдэн бий болсон цэргийн алба хаагчид, хамт олны сэтгэл зүйн тогтвортой төлөв байдлыг хэлэх бөгөөд цэргийн алба хаагчид нь өөрийн албаны үүрэг зорилтоо гүнзгий ухамсарласан ямарч нөхцөлд өгөгдсөн үүрэг тушаалыг биелүүлэхэд бэлэн байх сэтгэл зүйн бэлтгэлтэй байхыг хэлнэ[2].

Цэргийн албанд сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь дараах зарим хүчин зүйлээр тодорхойлогдоно. Үүнд:

- Цэргийн болон байлдааны үүрэг даалгавараа ямар нэгэн гуйвалт өөрчлөлтгүй биелүүлэх итгэл төгс байх;
- Зэвсэг, техник, галт хэрэгсэл, буу зэвсэглэлийн хангалт ажиллагаанд итгэлтэй байх;
- Ахуй хангалт, нойр, хоол, хувцасны хангалт бүрэн хийгдсэн байх;
- Захирах, захирагдах зарчим, харилцан хүндэтгэх хандлага, ёс суртахууны илэрхийлэл;
- Удирдлага, хамт олны үйл ажиллагаанд итгэсэн итгэл гэх мэт.

Цэргийн алба хаагчид нь цэргийн албаны үндсэн үүргээ ухамсарлаж, зэвсэг, техник, галт хэрэгсэл, буу зэвсэглэлээ мэргэжлийн түвшинд эзэмшиж, ахуй

[2] Мягмаржав Г., Энхтайван С. Цэргийн сэтгэл судлалын практик асуудлууд.-УБ.,"Батлан хамгаалахын их сургуулийн хэвлэх үйлдвэр" 2009. 124х., т.77,ISBN 978-99929-922-9-8;

хангалт болон удирдлага, хамт олондоо сэтгэл хангалуун байх нь тухайн цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн хувьд тогтвортой байх гол үзүүлэлт болно. Эх орон ард түмэндээ эр цэргийн тангараг өргөж, улс орныхоо тусгаар тогтнол, язгуур эрх ашгийг батлан хамгаалах хариуцлагатай үүргийг биелүүлэх нь хувь хүнээс сэтгэл зүйн тогтвортой байдал, сэтгэлийн хат тэнхээг шаарддаг төдийгүй тухайн цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйд нөлөө үзүүлдэг нь нэгэнт тогтоогдсон асуудал юм[3].

Өдөр тутмын цэргийн албаны явц, байлдааны болон тусгай үүрэг гүйцэтгэх үед чадварлаг зохион байгуулсан сэтгэл зүйн хангалт, бие бүрэлдэхүүний сэтгэл зүйн өндөр бэлтгэлжилт зэрэг нь туйлын чухал нөлөөтэй болох нь цэргийн сэтгэл зүйн шинжлэх ухаанд ажиглагдсаар байна.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн бэлтгэл, сэтгэл зүйн хангалтыг зохион байгуулахад тасаг, тоотын, салаа, салбарын, хороо, бригадын гэсэн нийтлэг нэг үндэслэлтэй боловч хүн хүч, зэвсэглэл, техникийн боломжийг харгалзан ялгавартай байдлаар хандах ёстой. Түүнчлэн бие бүрэлдэхүүний нийгэм сэтгэл зүйн байдлын талаарх үнэлгээ, мэдээлэл, ур чадвар, хамт олны уур амьсгал, дарга /захирагч/-даа хандах хандлага /итгэл/, сэтгэл зүйн бэлтгэл хэрхэн хангагдсан зэргийг харгалзах шаардлагатай байдаг. Энэхүү үнэлгээ мэдээлэл нь өөртөө, хамт олны байлдааны бэлтгэл сургалтын төвшин, сэтгэл зүйн бэлтгэлжилт, хамт олны дотоод харилцаа дарга нарын талаарх мэдээлэл, цэргийн алба сахилгын байдал, нийгмийн асуудал нь хэрхэн шийдвэрлэгдсэн, шашин шүтлэгийн байдал, ерөнхий болон цэргийн хэргийн мэдлэг боловсролын байдал, бие бүрэлдэхүүний нас, хүйсний ялгаа зэргийг багтаасан байдгаараа давуу талтай.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь үүссэн цагийн байдал, шийдвэрлэх үүрэгтэй нийцүүлэн, гүйцэтгэх үүргийг ойлгосон байдал, бие бүрэлдэхүүн, байлдааны зэвсэг, техникийн хангалт, хөгжил, цэргийн алба хаагчдын мэргэжлийн ур чадвар, сургалт бэлтгэлийн түвшин, биеийн тэсвэр хатуужил, сахилга, зохион байгуулалтаас ихээхэн хамаарна.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн бэлтгэл, сэтгэл зүйн хангалтын асуудал хурцаар тавигдаж, бусад хангалтын нэгэн адил сэтгэл зүйн хангалт, байлдааны дүрэмд тусгалаа олсон төдийгүй сэтгэл зүйн тогтвортой байдал, сэтгэл зүйн бэлтгэл, сэтгэл зүйн хангалтыг зохион байгуулах асуудал нь орчин үеийн байлдааны ажиллагааны салшгүй тулгамдсан асуудлын нэгд зүй ёсоор тооцогдоно. Цэргийн алба нь байнгын бэлэн байдал, хатуу дэг журам, байлдааны ажиллагааны сэтгэл зүйн дарамт, гэр бүлээс хол байх зэрэг олон төрлийн стресс үүсгэгч хүчин зүйлээр тодорхойлогддог онцгой орчин юм. Эдгээр сорилтыг амжилттай даван туулах, үүргээ үр дүнтэй биелүүлэх, сэтгэцийн эрүүл мэндээ хамгаалахад цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэнэ.

[3] Энхтайван С.,Баянжав Д. Цэргийн сэтгэл зүй.-УБ.,"Од свит" ХХК 2007. 88х., т.47;

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг сэтгэл зүйн хувьд судлан илрүүлж болох бөгөөд цаашид хэрхэн сэтгэл зүйн дэмжлэг, тусламж үзүүлэх нь хамгийн чухал асуудал болдог. Өөрөөр хэлбэл;

- Цэргийн алба хаагчдын өдөр тутмын үйл ажиллагаа, албандаа хандах хандлагыг ажиглалтын арга болон асуулгын аргаар судлах;
- Цэргийн алба хаагчдын гэр бүлийнхэнтэй харилцаа холбоотой байх, хамтран ажиллах, тэдэнд тулгамдаж буй зарим асуудлыг илрүүлэх;
- Цэргийн алба, сэтгэл зүйн эрүүл мэнд болон бие бялдарын хувьд бусдаасаа ямар түвшинд байгааг бэлтгэл сургуулилтын явцад ажиглах, тодорхойлох;
- Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн онцлог, итгэл үнэмшил, хувийн үнэт зүйлсийг нь харгалзан үзсэний үндсэн дээр сэтгэл зүйн оношилгоо хийх, сэтгэл судлалын судалгааны тохирсон аргыг сонгон цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг тодорхойлж болдог.

Сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь тухайн цаг мөчийн сэтгэцийн үйл ажиллагааны чанар, ажиллах чадварын тодорхой түвшин юм. Сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг олон янзаар тодорхойлж болдог. Үүнд:

- Хүний идэвхитэй болон идэвхигүй байдал;
- Цовоо сэргэлэн зан чанар;
- Ядарсан ба дур сонирхолгүй болох;
- Сэтгэл өндөр, хөгжилтэй байдал;
- Хөндий хүйтэн хандлага;
- Итгэл үнэмшилтэй байдлуудыг хамруулж болно[4].

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг бие хүний сэтгэцийн процесс, сэтгэцийн шинжүүдийн болон хүний бие махбодын онцлогуудын тухайн үед гадаад ертөнцөөс хүнд үзүүлж байгаа юмсын цочроол, нөлөө үйлдэл нь тухайн хүний сэтгэл санаа, зан байдалд хэрхэн яаж нөлөөлж байгаагаас шалтгаалж янз бүрийн түвшинд илэрч гардаг. Тухайлбал; Цаг агаарын байдлаас шалтгаалан хүний сэтгэл санааны байдал тодорхой хэмжээний өөрчлөлтөнд байнга өртөж байдаг. Тогтуун тайван байдал нь хүнийг урам зоригтой, тайван тогтвортой байдалд оруулдаг бол цаг агаарын тааламжгүй байдал нь хүмүүсийн сэтгэл зүйд мөн адил сөргөөр нөлөөлдөг байна. Эдгээрээс үзэхэд хүний сэтгэл зүй нь багахан зүйлд үргэлж хувьсан өөрчлөгдөж байдаг талтай.

Сэтгэл зүйн тогтвортой байдал нь хүний нүүрний хувирал, амьсгал, хэл яриа, алхаа гишгээ, биеийн хөдөлгөөн зэргээр илэрч байдаг. Үүнийг дараах байдлаар ангилна.

1. Идэвхгүй ба идэвхтэй байдал;
2. Бүтээлч ба хуулбарласан;
3. Хэсэгчилсэн ба ерөнхий гэх мэт.

[4] Туяа Б.,Уранцэцэг Л.Сэтгэл судлал.-УБ., "ЖИКОМ ПРЕСС" ХХК 2002.т. 82, ISBN 99929-5-640-2;

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдал алдагдсанаар дараах сөрөг үр дагаварууд үүсэх нөхцөл болно. Үүнд:

- Цэргийн албанаас шантрах;
- Сэтгэл санааны хувьд хямралд өртөх;
- Хамт олонд буруу үлгэр дуурайлал үзүүлэх;
- Оргон зайлахыг оролдох;
- Цэргийн гэмт хэрэг үйлдэх;
- Харилцааны зөрчил гаргах гэх мэт.

Иймд цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангахад тухайн анги салбарын байлдагчаас эхлээд тасаг, салаа, салбарууд бүгд нэг нийтлэг үндэслэлтэй боловч тухайн хувь хүний сэтгэл зүйн онцлог, ажил үүргийн оролцоо, ялгаа болон бүхий л талыг нь харгалзан үзсэний үндсэн дээр алба хаагчдын сэтгэл зүйн бэлтгэл болон сэтгэл зүйн тогтвортой байлдыг хангах хэрэгтэй. Мөн бие бүрэлдэхүүний ёс суртахуун, сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангах ажлын үндсэн зорилго нь тэдний сэтгэлгээ, оюун санаа сэтгэхүйг тайван болон байлдааны цагт тавигдсан үүргийг биелүүлэхэд өөрийгөө болоод хамт олноо удирдахад бэлтгэх, үлгэрлэх дадлага чадвар олгох, ямар ч цагийн байдалд дасан зохицох, сэтгэл зүйн тогтворгүй байдлаас гаргах арга замд сургахад оршино.

Ёс суртахуун, сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангах ажлын агуулга нь орчин үеийн дайны онцлог, цэргийн хамт олон, хүн нэг бүрийн сэтгэл зүйн бодит шаардлагаас урган гарч, тэдний дүрслэл, сэтгэн бодох, төсөөлөх чадвар, мэдрэхүй, зан чанар, ой тогтоолтод эх орон ард түмний түүх соёл, зан заншлын уламжлал, эх оронч үзэл, ухамсар төлөвшүүлэх, төрийн хууль тогтоомж, цэргийн тангараг, дүрэм, нийгмийн болон Зэвсэгт хүчний шинэчлэлийн бодлогыг сурталчлахад чиглэгдсэн соёл хүмүүжлийн ажлыг цэргийн сургалт бэлтгэл, оюун ухаан, бие бялдрын хөгжлийн өргөн хүрээтэй асуудалтай уялдуулан бие хүнд эрэлхэг зориг, шийдэмгий чанар, шургуу дайчин байдал, сэтгэлийн хат суулгах, шаардлагатай тохиолдолд эх орныхоо төлөө өөрийгөө ухамсарлан золиослоход бэлэн байх ёс суртахуун, сэтгэл зүйн чанаруудыг төлөвшүүлэх олон талт асуудлаар тодорхойлогддог.

Дүгнэлт

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг судлаж, мэргэжлийн үүднээс сэтгэл зүйн хангалт болон соёл хүмүүжлийн ажлаар дамжуулан тэдний сэтгэл зүйг байнгын тогтвортой байлгахад анхааран ажиллах нь тухайн цэргийн анги байгууллагад ажиллаж буй сэтгэл зүйч, соёл хүмүүжлийн зааварлагч болон салбарын офицер, ахлагч нарын хамтын ажиллагаа юм.

- Цэргийн алба хаагчид үүрэг зорилтоо гүнзгий ухамсарласан ямарч нөхцөлд өгөгдсөн үүрэг тушаалыг биелүүлэхэд бэлэн байх сэтгэл зүйн бэлтгэлтэй байх;
- Тусгай төлөвлөгөөний дагуу цэргийн алба хаагчдын эрэлт хэрэгцээнд нийцэхүйц сэтгэл зүйн ажил болон соёл хүмүүжлийн ажлыг явуулах;

- Анги, байгууллагын зорилго, зорилтыг хангахад бие бүрэлдэхүүний идэвхи санаачлагыг өрнүүлэх, шинэ санал, санаачлагыг дэмжих, түүнийг хэрэгжүүлэх дотоод хүч бололцоог дайчлан зохион байгуулах;
- Цэргийн сургалт бэлтгэлийн чанар, үр дүнг дээшлүүлэхэд бодитой нөлөө үзүүлэх, бие бүрэлдэхүүний оюун санаа, сэтгэлгээг өөрчлөх, мэдлэг боловсролоо дээшлүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэх;
- Сургалт-соёл хүмүүжлийн ажлын нэгдлийг хангаж, цэргийн алба хаагчдад бие бялдар, сэтгэл зүйн эерэг чанарыг төлөвшүүлэх, амралт чөлөөт цагийг зөв зохистой, үр ашигтай өнгөрүүлэх нөхцлийг бүрдүүлэн, хамт олны доторх нийгмийн харилцааг зохицуулж, цэргийн алба хаагчдын ёс суртахуун, сэтгэл зүйн эрүүл мэндийг хамгаалах ажлыг үндсэн чиглэл төлөвлөгөөний дагуу ажиллах.

Цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүй тогтвортой байснаар тэдний албандаа хандах хандлага, ажлын үр дүн гүйцэтгэлт эерэгээр сурлага, сахилгат сайнаар нөлөөлнө. Иймд цэргийн алба хаагчдын сэтгэл зүйн тогтвортой байдлыг хангахын тулд цэргийн анги байгууллагад мэргэжлийн сэтгэл зүйч, соёл хүмүүжлийн зааварлагч нар шинжлэх ухааны үндэслэлтэй, тусгайлан батлагдсан дүрэм, журам, зааврын дагуу ажил үүргээ гүйцэтгэх нь чухал ач холбогдолтой.

Эш татсан сурвалж, судалгааны бүтээлийн жагсаалт

[1] Мягмаржав Г., Энхтайван С. нар Цэргийн сэтгэл судлалын практик асуудлууд.-УБ., "Од свит" ХХК 2009.
[2] Энхтайван С.,Баянжав Д. нар Цэргийн сэтгэл зүй. -УБ., "Батлан хамгаалахын их сургуулийн хэвлэх үйлдвэр" 2009. 124х., т.77,ISBN 978-99929-922-9-8.
[3] Туяа Б.,Уранцэцэг Л.Сэтгэл судлал.-УБ., "Жиком пресс" ХХК 2002.т. 82, ISBN 99929-5-640-2;
[4] Castro, C. A., & Adler, A. B. (2011). The evolution of military psychology. In The Oxford Handbook of Military Psychology. Oxford University Press.
[5] Adler, A. B., & Castro, C. A. (2013). The Wiley-Blackwell handbook of military psychology. John Wiley & Sons.
[6] Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). Depression and Anxiety, 18(2), 76-82. https://doi.org/10.1002/da.10113